

2. Barthes R. *Le Système de la Mode: Essais de sémiologie de la culture*. Editions du Seuil, 1983. 330 p.

3. «Inaash»: official website. URL: <https://www.inaash.org> (accessed 11.12.2024).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-515-0-20>

UKRAINIAN ART NOUVEAU IN POSTERS ON THE EXAMPLE OF BOHUSH SHIPPIKH'S LITHOGRAPHY

УКРАЇНСЬКИЙ МОДЕРН У ПЛАКАТІ НА ПРИКЛАДІ ЛІТОГРАФІЇ БОГУША ШІППІХА

Pervykh I. I.

*Postgraduate Student at the Department
of Graphic Design
Kharkiv State Academy of Design
and Arts
Kharkiv, Ukraine*

Первих І. І.

*аспірантка кафедри
графічного дизайну
Харківська державна академія
дизайну і мистецтв
м. Харків, Україна*

На зламі XIX–XX століть на території України у графічному проєктуванні під впливом соціально-політичних подій у суспільстві активно розвивався жанр плакату. При створенні агітматеріалів на перший план ставили комунікативну функцію, тому плакати відображали завдання та засоби боротьби різних політичних сил, які діяли в ті буремні часи [1, с. 319]. Плакат слугував як інструмент досягнення ідеологічних цілей, відображаючи дух епохи й події, у контексті яких його створювали.

Листівка-плакат «Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці, запануєм і ми браття у своїй сторонці!...» створена Б. Шіппіхом у 1917 році (Рис.1). Історичний контекст цієї графічної роботи пов'язаний із проголошенням Третього Універсалу Української Народної Республіки. У цей період відбувалося активне відродження української культури, мови та боротьба за незалежність. Подібні плакати мали значення не лише як твори мистецтва, але й як інструменти пропаганди, що популяризували ідеї державності та національної ідентичності.

Рис. 1. Б. Шіппіх, листівка-плакат «Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці, запануєм і ми браття у своїй сторонці!...».
Літографія, 1917 р.

Листівка-плакат Б. Шіппіха опублікована в Києві видавництвом «Вернигора», яке спеціалізувалося на різноматичних друкованих матеріалах, що підтримували ідеї національного відродження. Технологічно зображення виконане за допомогою літографії. Ця техніка плоского друку набула поширення на початку ХХ століття. Літографія стала найбільш розповсюдженим способом тиражування плакатів та листівок завдяки можливості створення великої кількості копій зображення з точним відтворенням дрібних деталей та різноманіттям кольорів.

Сюжет композиції – героїчна сцена, де зображено українських воїнів у динамічному русі. Сцена з кінними воїнами та хрестом асоціюється із козацькою боротьбою, яка в культурній пам'яті ототожнюється з ідеєю свободи та незалежності. У верхній частині композиції домінує алегоричне зображення двоголового орла, крила якого нагадують темні купчасті хмари. Це пряме посилання на герб Російської республіки – антагоніста сюжету роботи, адже саме у Третьюму Універсалі Української Центральної Ради проголошено Українську Народну Республіку, в якій влада належить лише українцям. У цьому героїчному протистоянні народжується вільна нація, яка представлена образом дитини у колісці. Ця сцена часто інтерпретується як метафора нової

української держави, яка потребує захисту й турботи, подібно до дитини. Жінка з прапором біля коліски виступає символом матері-України, яка піклується про своїх дітей – майбутнє покоління. У контексті боротьби за незалежність цей образ набуває додаткового символічного значення – Україна як молода, відроджена держава.

Центральне місце композиції займає хрест і жовто-синій стяг. На думку деяких істориків, за доби УНР-ЗУНР державний прапор складався з двох рівних смуг: жовта розміщена над синьою (або блакитною) [4, с. 636]. У такому випадку жовтий (золотий) колір уособлює Бога-Отця, а синій – увесь земний світ та свободу вибору, якою Творець наділив людину. За іншим трактуванням жовто-синій стяг відображає яскраве сонце на безхмарному небі. Однак не існує конкретних документальних доказів, які б підтвердили цю інформацію. Образ жовто-синього прапору сприймається як символ боротьби за незалежність України.

Композиційним центром є серце з написом "УНР", яке втілює ідею Української Народної Республіки. Також важливими є зображення гетьмана Б. Хмельницького на коні та золотоговерхої церкви – вони підкреслюють історичний і духовний контексти.

Листівка-плакат «Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці, запануєм і ми брата у своїй сторонці!...» є зразком, який демонструє стилістичні особливості модерну у поєднанні з українськими національними мотивами. Модерн у графічному проектуванні характеризується органічністю, декоративністю й використанням природних мотивів. Для цього стилю притаманні плавні, хвилясті лінії, відсутність прямих кутів, а також асиметричність у композиції. У модерні велика увага приділяється орнаментам і деталям, що надають роботам витонченості та візуальної насиченості. Часто фонові елементи стають повноцінною частиною композиції, гармонійно взаємодіючи із сюжетними образами.

У роботі Б. Шіппіха показовим елементом стилю модерн є орнаментальна рамка. Її формують геометричні та стилізовані квіткові мотиви, які нагадують українську вишивку та народні розписи. Така орнаментация створює багатий деталізований фон, вдало поєднаний із символічним центром зображення – ще одна характерна риса модерну. Водночас декоративні візерунки відсилають до стародавніх рукописів, а симетричне komponування візерунку типове для української декоративної традиції.

Колірна гама плакату вирізняється гармонійним поєднанням природних відтінків і яскравих кольорних акцентів. Важливі елементи сюжету підкреслені домінуванням синього, жовтого та червоного кольорів, що є характерними і для українських національних символів.

Використання яскравих і контрастних кольорів типове для народного мистецтва, а приглушені тони другорядних компонентів композиції відповідають стилю модерн, для якого властивий принцип нюансу.

Для тексту на плакаті використано стилізований шрифт, що нагадує каліграфію, характерну для українських рукописів, видозмінену під впливом модерну (точні назви гарнітур, які Б. Шіппіх використовував у роботі, не фіксувалися). Рядки з гімну акцентують увагу на національно-визвольному дусі та зміцнюють патріотичне спрямування плаката, що відіграє значну роль у посиленні емоційного впливу на глядача.

Листівка-плакат Б. Шіппіха «Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці, запануєм і ми браття у своїй сторонці!..» є характерним зразком модерну, адаптованого до українського культурного та історичного контексту початку ХХ століття. Елементи стилю модерн у плакаті проявляються через орнаментальність, велику кількість деталей, плавність ліній та органічне поєднання природних форм і кольорів. Український модерн вирізняється інтеграцією національних елементів, таких як мотиви вишивки, писанкарства і народних розписів, що створюють унікальний стиль, насичений символізмом. Ця робота є не лише естетичним зразком графічного проектування, а й важливим політичним маніфестом, що відображає прагнення до національної єдності та незалежності, яке залишається актуальним і досі.

Література:

1. Кулакова А. Плакати часів Української національної революції 1917–1921 рр. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини* : збірник матеріалів V Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2023: історія та міжнародні відносини в інформаційному протистоянні» (Вінниця, 4 травня 2023 р.). Вип. 8 / за ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 319–322.

2. Лисий Ю. Військові плакати 1914–1920 рр. Інтердисциплінарні студії. URL: <https://peraspera.video.blog/2019/12/26/%D1%8E%D1%80%D1%96%D0%B9-%D0%BB%D0%B8%D1%81%D0%B8%D0%B9-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8-1914-1920-%D1%80%D1%80/> (дата звернення: 27.11.2024 р.)

3. Прищенко С. В. Візуальна семантика і художня образність плаката. *Культура і сучасність : альманах. № 1*. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 97–103.

4. Федоренко В. Л., Коваленко В. В., Чабанець Т. М. Зображення чи імітація торговельною маркою державного прапора України та інших державних прапорів: проблеми судово-експертної теорії та практики. *Криміналістика і судова експертиза*. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. Вип. 67. С. 627–647.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-515-0-21>

FEATURES OF MODERN GRAPHIC DESIGN

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Rozhnovska A. V.

*2nd year master's student
Institute of Computer and Information
Technologies and Design of the
Interregional Academy of Personnel
Management
Odesa, Ukraine*

Рожновська А. В.

*студентка II курсу магістратури
Інститут комп'ютерно-
інформаційних технологій та дизайну
Міжрегіональної Академії Управління
персоналом
м. Одеса, Україна*

Тези зорієнтовано на узагальнення інформації щодо особливостей розвитку сучасного графічного дизайну, його витоків та сучасного стану. Надано опис мети та функцій сучасного графічного дизайну.

Ключові слова: графічний дизайн, мистецтво, цифровізація.

ВСТУП. Графічний дизайн є такою формою мистецтва, яка інтегрується в усі сфери життєдіяльності людини, він є невід'ємною частиною візуальної культури та комунікації сучасного суспільства. Головна мета графічного дизайну – забезпечити естетичний і функціональний спосіб передачі інформації. Сучасний графічний дизайн неможливо аналізувати без розуміння його витоків, які беруть свій початок у середньовічній мініатюрі та друкарському мистецтві. Він пройшов шлях постійних змінювань та еволюціонував разом із технологічними досягненнями. Сьогодні графічний дизайн не обмежується лише візуальним мистецтвом – це міждисциплінарна галузь, яка об'єднує естетику, технології та комунікацію.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ. Об'єкт дослідження – сучасний графічний дизайн. Предмет дослідження – особливості сучасного розвитку. Завдання: проаналізувати особливості розвитку сучасного графічного дизайну, визначити його основні функції та тенденції.